

ROY, C. B., NAPIER, J. (Eds.). *The Sign Language Interpreting Studies Reader*. Amsterdam, Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 2015. 419 s. ISBN 978-90-272-5858-8.

Není náhodou, že bouřlivý rozvoj úvah o tlumočení a překladu mezi mluvenými a znakovými jazyky bývá uváděn do souvislosti s Gladwellovým bodem zlomu (např. Nicodemus, Cagle, 2015): i zájem o tuto specifickou problematiku se šíří jako požár svého druhu (Gladwell, 2002), je svým způsobem „nakažlivý“. Zvláště patrné to je v posledních třiceti letech, kdy je k převodu znakových jazyků směřována pozornost zcela mimořádná. Obráží se to v pořádání mnoha tematických konferencí, v existenci početné řady časopiseckých studií¹ nebo knižních monografií – z nich zde stojí za to zmínit alespoň ty, které od roku 2003 vydává nakladatelství Gallaudetovy univerzity v ediční řadě *Studies in Interpretation* (poslední z nich, už třináctá, vyšla v roce 2015, srov. Nicodemus, Cagle, 2015). Daná problematika, ukotvena v širším kontextu a nahlédnuta širší perspektivou, bývá vedle toho samozřejmě pojednávána i v publikacích encyklopedického charakteru, ať už

věnovaných znakovému jazyku (Pfau, Steinbach, Woll, 2012) nebo otázkám translatologickým (Malmkjaer, Windle, 2011). V takové situaci není od věci vrátit se ke kořenům a nabídnout studentům, učitelům, odborným pracovníkům i praktikujícím tlumočnickům a překladatelům soubor textů, které obor tlumočení znakového jazyka (sign language interpreting – SLI) svým způsobem konstituovaly, přispěly k jeho rozvoji a které naznačují jeho další směřování. Tento cíl naplňuje čítanka klasických textů oboru publikovaná pod titulem *The Sign Language Interpreting Studies Reader*.² Přiznaně se vztahuje k čítankám textů o překladu a tlumočení mezi jazyky mluvenými (srov. Venuti, 2000; Pöchhaker, Shlesinger, 2002)³ a usiluje o zdokumentování tendencí v odborných přístupech k tlumočení znakového jazyka, vývoje názorů na profesi tlumočnicka znakového jazyka a v neposlední řadě i o zdokumentování příčin⁴ proměňujícího se náhledu na tyto otázky.

¹ Zařazovány bývají i do odborných časopisů a translatologických sborníků (typu *Interpreting: International Journal of Research and Practice in Interpreting* nebo *Babel*), do lingvistických časopisů orientovaných zvl. na otázky aplikované lingvistiky, komunikace či pragmalingvistiky nebo do časopisů těch oborů, v nichž se tlumočení znakového jazyka uplatňuje (např. medicína, právo).

² Vychází jako 117. svazek řady *Benjamins Translation Library* (Českou republiku v její redakční radě zastupuje Zuzana Jettmarová z Ústavu translatologie FF UK).

³ Když editoři odkazují na znalost problematiky tam probírané (s. XV), pak bezpochyby s vědomím toho, že už od sedmdesátých let 20. století a zvláště v letech následujících se úvahy o tlumočení znakového jazyka teorií tlumočení mezi jazyky mluvenými inspirují, např. pokud jde o vydělování druhů a typů tlumočení, o kognitivní, lingvistické nebo sociální aspekty procesu tlumočení, o způsoby jeho modelování, o přístupy k výkonu tlumočnické profese apod.

⁴ Řadí se mezi ně zvl. sebeuvědomování komunit neslyšících (vymezených jako kulturní a lingvistické menšiny) spjaté s uznáním znakových jazyků jako prvních jazyků neslyšících osob (a samozřejmě s tím, že neslyšícím je právo na vlastní jazyk přiznáno).

Čítanka zahrnuje texty publikované v období mezi polovinou šedesátých let 20. stol. a rokem 1999. Jde, jak editoři uvádějí v úvodu (s. XVII), o texty publikované v těch časopisech a sbornících, které jsou dnes už těžko dostupné. Každému textu se ovšem už samým aktem jeho výběru a jeho novým zveřejněním v takto reprezentativním výboru přiřazuje význam, který pro rozvoj oboru má. Jisté tvůrčí gesto editorů je patrné nejen v aktu výběru, ale i v periodizaci daného období, a konkrétně a výrazně také v titrelech, jimiž jsou jednotlivé kapitoly publikace (s texty řazenými podle doby jejich vzniku) opatřeny. Období zhruba třiceti let je rozčleněno do šesti období dílčích; ta jsou mapována v šesti různých rozsáhlých kapitolách: kap. 1 *Beginnings (1960s and early 1970s)*, s. 1–49; kap. 2 *Early empirical research (1975–1980)*, s. 50–122; kap. 3 *Practitioners become Researchers (1980s)*, s. 123–201; kap. 4 *Insights into practice (1990s)*, s. 203–285; kap. 5 *Challenging perceptions of profession and role*, s. 287–357; kap. 6 *International perspectives on the emerging profession*, s. 359–399.⁵ Každá z kapitol je opatřena úvodem, který čtenáři seznamuje s dobovým kontextem (i širše translatickým, i pro tlumočení znakových jazyků specifickým) a jednotlivé studie do tohoto kontextu začleňuje.

V souvislosti s periodizací prezentovanou v čítance zmiňují její editoři

(s. 402) tři dimenze výzkumu tlumočení znakových jazyků, tři typy jeho bytí v čase (Leeson, Wurm, Vermeerbergen, 2011): Do tzv. nulté generace výzkumu se řadí rané deskriptivní a preskriptivní práce (jejich vzorek je prezentován v první a druhé kapitole čítanky), do první generace výzkumu (v níž se dle názoru editorů obor aktuálně nachází) pak teoretické úvahy a analýzy reprezentované kapitolami tři, čtyři a pět. Naznačeno je i směřování druhé, budoucí generace výzkumu, konkrétně zvl. jeho potřebná orientace na zjišťování toho, co z první generace výzkumu je pro profesionální tlumočníky a studenty užitečné/využitelné a v jaké míře a jakým způsobem to aplikují v tlumočnické praxi. Zřetel k didaktické aplikaci (k aplikaci výsledků výzkumu do vzdělávání tlumočnicků) je v celku čítanky velmi výrazný. Obdobně výrazně, a zase v čítance jako celku, se reflektuje také akcent na tlumočnický výzkum realizovaný praktikujícími tlumočníky⁶ (velké „R“ ve výrazu *Researchers* figurujícím v titulu třetí kapitoly není v této souvislosti náhodné). A do třetice: také napříč celkem publikace se zvyšuje ještě dvojí aspekt tlumočení znakových jazyků – aspekt profesní, spíše praktický, a aspekt, který lze označit nejspíš jako aspekt akademický (ten je opřen zvl. o komunikační přístupy rozvíjené v lingvistice a o kognitivní vědy).⁷

⁵ Celek publikace pak dotváří předmluva (s. IX–X), úvod (s. XVI–XVIII), doslov (s. 401–402), souhrnná bibliografie (s. 403–412) a věcný a jmenný rejstřík (s. 413–419).

⁶ V oblasti tlumočení mezi jazyky mluvenými srov. např. vliv prací G.V. Černova nebo D. Gila.

⁷ A samozřejmě o disciplíny další (psycholingvistiku, neurolingvistiku, sociolingvistiku, kulturologii, sociální vědy...), jejichž kooperace je zárukou celostního přístupu k tlumočení znakového jazyka jako specifického kognitivního, jazykového a sociálního procesu.

V souvislosti s oběma aspekty se přitom zdůrazňuje důležitost empirického výzkumu, kvalitativního i kvantitativního (srov. i Nicodemus, Swabey, 2011), orientovaného jednak na průběh procesu tlumočení, jednak na kvalitu jeho produktu (výstupu).

Při mapování vývoje tlumočení znakového jazyka a směřování oborového výzkumu se zákonitě rýsují i oblasti, které na systematický výzkum teprve čekají; editoři z nich (s. 402) uvádějí např. výzkum zaměřený na neslyšící tlumočnický, na tlumočení s využitím moderních technologií (tlumočení „na dálku“) nebo na vztah mezi způsoby vzdělávání tlumočnicků a komunitami neslyšících. I uchopení těchto oblastí mohou klasické texty oboru inspirovat; cenné podněty pro další úvahy a pro další výzkum přinášejí jak praktikujícím tlumočnickům, tak jejich vzdělavatelům nebo odborníkům věnujícím se výzkumu. A v neposlední řadě také komunitám neslyšících, jejichž potřeby tlumočení znakového jazyka reflektuje.

Alena Macurová

LITERATURA

- GLADWELL, M. *The Tipping Point: How little things can make a big difference*. New York, NY: Little, Brown, 2002. [Česky *Bod zlomu: ● malých příčinách s velkými následky*. Praha: Dokořán, 2008.]
- LEESON, L., WURM, S., VERMEERBERGEN, M. *Signed Language Interpreting: Preparation, practise and performance*. Manchester: St Jerome, 2011.
- MALMKJAER, K., WINDLE, K. (Eds.). *The ●xford Handbook of Translation Studies*. Oxford: Oxford University Press, 2011.
- NICODEMUS, B., CAGLE, K. (Eds.). *Signed Language Interpretation and Translation Research. Selected papers from the First International Symposium*. Washington, D.C: Gallaudet University Press, 2015.
- NICODEMUS, B., SWABEY, L. (Eds.). *Advances in Interpreting Research: Inquiry in action*. Amsterdam: John Benjamins, 2011.
- PFAU, R., STEINBACH, M., WOLL, B. (Eds.). *Sign Language. An international handbook*. Berlin – Boston: De Gruyter Mouton, 2012.
- PÖCHHAKER, F., SHLESINGER, M. (Eds.). *The Interpreting Studies Reader*. London – New York: Routledge, 2002.
- VENUTI, L. (ed.). *The Translation Studies Reader*. London – New York: Routledge, 2000.